

ויזרע יצחק

שנה ד'

ש"ש	ח"פ"ה	ת"א	י"ב	שעון קי"ז	יוצא לאור ע"י מדרשת	פרשת "דברים"
19:13	19:05	19:15	18:58	פניסה	"ויזרע יצחק"	הפטרה: "חזון ישעיהו"
20:12	20:14	20:14	20:11	יציאה	ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	ו' אב תשע"א
20:45	20:47	20:47	20:50	ר"ת		

הגיגים מפרשת השבוע

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" (דברים א' א)

"אלה הדברים, לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל" (רש"י)

לפי רש"י, נראה שמשה חס על כבודם של ישראל ומזכיר רק ברמז את המקומות שבהם הכעיסו בני ישראל את הקב"ה, ואילו בהמשך אנו רואים שמשה מפרט את כל חטאייהם, מעשה העגל פרשת המרגלים ופרשת המן, בפירוש ולא ברמז, אם כן, היכן כבודם של ישראל כעת? מסביר ה"כלי יקר" שבפסוק שלפנינו זוהי תוכחה שמה אומר לבני ישראל מעצמו לכן היא מוזכרת ברמז, כי משה היה ירא "פן יכזה בגחלתן", שמא יפגע מכך שהוא מוכיח את ישראל כפי שקרה לו כשאמר להם: "שמעו נא המורים" (במדבר כ' י) שאמרו חז"ל שזהו החטא שעליו נענש שימות במדבר, אך התוכחות שנאמרו בהמשך הם תוכחות שנאמרו על ידי הקב"ה שנאמר: "דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' אותו אליהם" ולכן הוצרך משה לומר את דברים כהווייתם ולא ברמז בלבד.

"כי המשפט לא-לקים הוא" (דברים א' יז)

מסביר רבנו בחיי שהכוונה "המשפט לא-לקים" היא לומר שמה שאתם דנים את בני אדם אין המשפט לאדם בלבד, מכיון שאם אתם מחייבים את האדם שלא כדין, הרי הקב"ה צריך לשלם ולהחזיר לו את הנזק מצד אחר, נמצא שאתם חוטאים, שאין משפט זה לאותו שחייבתם כי אם לא-לקים שעתיד לשלם לו מה שהפסדתם ממנו, וכן אמר יהושפט: "כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט" (דברי הימים ב' יט)

"הוא יראנה ולו אתן את הארץ" (דברים א' לו)

יש להבין מדוע כתוב: "הוא יראנה", כיון שמבטיח הקב"ה לתת לכלב את הארץ ודאי שהוא יראנה, הלוא "יש בכלל מאתים מנה"? שואל ה"אור החיים" הקדוש, ומתריך שכוונת הכתוב לומר ששתי זכיות היו ביד כלב: א. הוא פינה את עצמו מעצת המרגלים ולא דיבר רע על הארץ, "בן יפונה". ב. אדרבא הוא סתר את דברי המרגלים דכתיב: "ויהס כלב" (במדבר יג' ל). ובזכות שני דברים אלו זכה כלב לשני דברים טובים: בעבור זה שפינה את עצמו מעצת המרגלים עלתה בידו הזכות שלא ימות בגזירתם, ולכן סמך הכתוב לומר: "בן יפונה" ל-"הוא יראנה", כלומר, שבזכות שפינה את עצמו מעצת המרגלים, יצא מכלל גזירת "אם יראה איש... וכל מנאצי לא יראוה" (במדבר יד' כג), וכנגד זה שיצא נגד המרגלים ומילא אחרי ה' נתן לו את הארץ, ככתוב: "ולו אתן את הארץ... יען אשר מלא אחרי ה'".

"אתם עוברים בגבול אוזיכם בני עשו" (דברים ב' ד)

הרמב"ן מציין שהכתוב מתייחס לבני עשו באחוה, "אחיכם בני עשו", בשונה מהיחס לבני ישמעאל ומדין וכל בני קטורה שאליהם אין הכתוב מתייחס כאחים, והשאלה היא מדוע? הרי כולנו בני אברהם אבינו, וכל זרעו הם בגדר אחים, מה עוד שכולם נימולים כמונו, אם כן מדוע אין הכתוב מתייחס אליהם כאחים? מתוך הרמב"ן שאמנם ייחוסם של ישראל מתחיל מאברהם, אך האחוה מתחילה מיצחק בלבד כפי שאומר הכתוב: "כי ביצחק יקרא לך זרע" (בראשית כא' יב), ולכן נאמר: "לא תתעב אדומי כי אחיך הוא" (דברים כג' ה) כי עשו הוא מצאצאיו של יצחק, אך בני הפילגשים, ישמעאל ומדין וכל בני קטורה, אינם בגדר אחוה, משום שאמנם הם צאצאי אברהם אך אינם צאצאיו של יצחק.

נר ה' נשמת אדם העלון השבועי מוקדש לע"נ:

עמרם בן שבת בר איזיה ז"ל נלב"ע יט' אדר א' תשע"א
אברהם בן חמו בר סימונה ז"ל נלב"ע ה' טבת תשע"א שמעון בן חמו בר מסעודה ז"ל נלב"ע ד' טבת תשע"א

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	יצחק בנימין בר שורין ז"ל	חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה	נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג	נלב"ע יא' ניסן תשס"ז
	ת.נ.צ.ב.ה.	

"ואמר אלכם בעת ההיא לאמר, לא אוכל לבדי שאת אתכם" (דברים א' ט)

לכאורה לא ברור מדוע מופיעה המילה "לאמר" בפסוק, די היה לומר: "ואמר אלכם בעת ההיא, לא אוכל לבדי שאת אתכם" ללא המילה "לאמר". מה עוד, שידוע שאומרים חז"ל שבכל מקום שכתוב: "לאמר" הכוונה היא לאמר לאחרים, והרי כאן משה אומר את הדברים אל כל ישראל, אם כך מה העניין של לאמר לאחרים? מסביר זאת ה"משך חכמה" במשל לאדם שהתברך בעושר רב ובבנים ובנות לרוב, ומתוך כך היה לו טורח רב בגידולם, עד שהוא אומר להם: "מה רב הטורח שיש לי מכם", שזה, כביכול, נשמע כתלונה אך הוא מיד מוסיף ואומר: "יתן ה' שכך יהיה לכם מבניכם ובני בניכם, רק טרדות וטרחות כאלה". כך משה רבנו, הרועה הנאמן של ישראל, אומר להם: "ה' א-לוקיכם הרבה אתכם, והנכם היום ככוכבי השמים לרב" ובאמת קשה לי הטורח הזה שנאמר: "איכה אשא לבדי טרחכם" (דברים א' יב) אך מיד הוא מוסיף ואומר: "ואמר אליכם בעת ההיא לאמר", אני מאחל לכם שגם בעתיד כך יאמרו עליכם רועי ישראל: "לא אוכל לבדי שאת אתכם" (דברים א' ט)

"ואקוץ את ראשי עֲבָטֵיכֶם אֲנֵשִׁים זֹכְמִים וַיְדוּעִים" (דברים א' טו)

"אבל נבונים לא מצאתים... ולא מצא אלא שלשה, אנשים צדיקים, חכמים, וידועים (ספרי)". (רש"י)

לכאורה, נראה שהמדרש המובא ברש"י מדבר בגנותם של בני ישראל, שלא נמצאו בהם נבונים, אך ה"חתם סופר" מוצא בדברים אלו דווקא את שבחם של ישראל. שידוע שהגדרה של "חכם" היא על מי שידוע דברים ששמע מרבו, וההגדרה של "נבון" היא על אדם המבין דבר מתוך דבר, כפי שמובא בפירושו רש"י על הפסוק: "ואמלא אתו רוח א-לקים בחכמה ובתבונה ובעצת ובכל מלאכה" (שמות לא' ג), שפירושו: "בחכמה, מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד, ובתבונה, מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד, ובעצת, רוח הקדש" (רש"י), ולכן על ישראל כתוב "כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז' ז), ומפרש רש"י: "המעטים עצמכם כגון אברהם שאמר: "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח) וכגון משה ואהרן שאמרו: "ונחננו מה" (שמות טז), כלומר, עם ישראל ממעטים את עצמכם, ואינכם מחזיקים את עצמכם במדרגה של נבונים, וכפי שהגמרא משבחת את רבי אליעזר הגדול בכך ש"לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם" (סוכה כז) זאת אומרת, שלא החשיב את עצמו להיות "נבון", מבין דברים מתוך דברי רבותיו, וזו היא כוונת המדרש "אבל נבונים לא מצאתים".

תשעה באב סיוט ה'13מ-20:10

1943 שנה לחורבן בית המקדש, שימנה כ"א

"זוֹטָא זוֹטָא ירושלים על כן לנידה הייתה" (איכה א' ז)

מה ראה המקונן לדמות את הרחוקת ישראל מהקב"ה וירושלים כהרחקת נדה? אלא אומר ה"בני יששכר" שלמרות שהנידה אסורה לבעלה, בכל אופן אין איסור "ייחוד" ביניהם, מה שאין כן בשאר העריות שאסרה תורה, שיש בהם גם איסור "ייחוד". והראיה לכך היא שגם בזמן הגלות והפיורד בין ישראל לה', מכל מקום עדיין ה' מתייחד עם ישראל גם בהיותם בארץ אויביהם. כפי שנאמר בגמרא: "כל מקום שגלו גלתה שכינה עמהם" (מגילה כט).

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמונתה" (תענית כ:)

"וראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש" (שו"ע או"ה)

ונשאלת השאלה, האם רק ירא שמים צריך להצטער על החורבן? וכי מי שאינו ירא שמים אינו צריך להצטער על חורבן בית המקדש? אומר הרבי מקוצק שאדם שאינו ירא שמים אינו פטור מלהצטער על חורבן בית המקדש אלא שקודם עליו להצטער על חורבנו האישי, החורבן של עצמו.

"אקמבא ובר קמבא זורבה ירושלים" (גיטין נה)

בעל ה"דברי חיים" מצאנו ערך פעם שמחה ומתוך הטורח שכח להזמין רב אחד שהיה מידידיו. כששאל את הרב לאחר מכן, מדוע לא הגיע אל השמחה? השיב לו הרב, שלצערך לא הזמנתי לשמחה, ומי שאינו מוזמן אינו מגיע. השיב לו הדברי חיים שזהו מנהג רע, ומנהג זה הוא אחד הגורמים לחורבן בית המקדש, שהרי אומרת הגמרא: "אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים" (גיטין נה) כלומר שבגלל קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים, אך לפי הסיפור בגמרא קמצא כלל לא היה בשמחה ולא היה מעורב בכל הסיפור, אם כך מדוע מאשימים אותו חז"ל כגורם לחורבן? אלא שאילו לא היה קיים המנהג, שבעת שמחה צריך לשלוח להזמין את הידידים הטובים, אלא הם היו באים מעצמם, הרי לא היינו מגיעים כלל אל החורבן.

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח תפילין "יד יצחק"

ברשותנו מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) להשאלה בטלפון: 052-3268315

חברת הבקשות "מאיר השחר" בני ברק ומדרשת "ויזרע יצחק"

לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו שישי 14:00 בית כנסת "תורת ישראל" קרית הרצוג ב"ב